

SPONTAANI VAPAAEHTOISUUS MAANPUOLUSTUKSESSA (SPOVA)

Väliraportointi

Toteuttajaorganisaatiot: Vaasan yliopisto, Maanpuolustuskorkeakoulu & Puolustusvoimat

Tutkimuskausi: 1.4.2024–31.12.2025

Rahoitus: 80 773 €

Maanpuolustuskorkeakoulu
Försvarshögskolan
National Defence University

Puolustusvoimat

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Hankkeen tavoitteet ja toimijat

- ▶ Tavoitteena on **saavuttaa ymmärrys** nopeasti kasvavasta spontaanin vapaaehtoisuuden ilmiöstä maanpuolustuksen kontekstissa sekä **luoda toimintamalli** tämän ilmiön hyödyntämiseen osana maanpuolustuksen monialaista tehtäväkenttää.
- ▶ Hankkeen vastuullisena johtajana toimii professori **Harri Jalonen** (Vaasan yliopisto).
- ▶ Hankkeen päätutkijoita ovat dosentti, yliopistonlehtori **Harri Raisio** (Vaasan yliopisto) ja tutkijatohtori **Tomi Niemi** (Vaasan yliopisto).
- ▶ Lisäksi hankkeessa toimivat asiantuntijoina/tutkijoina dosentti, prikaatikenraali **Vesa Valtonen** (Puolustusvoimat), tutkimusalaohjaaja, ST **Jarkko Kosonen** (Puolustusvoimat), dosentti **Alisa Puustinen** (MPKK) ja professori **Teemu Tallberg** (MPKK).

Spontaani vapaaehtoisuus

- ▶ “[H]enkilö, joka tarjoaa apuaan pelastustoimintaan liittyvän onnettomuuden tai tapahtuman yhteydessä, mutta ei kuulu tehtävälle osallistuvaan valmiusjärjestöön tai vapaaehtoisjärjestöön ja jolla ei ole edeltävää järjestökoulutusta tehtävään.” (SM 2022)
- ▶ “[I]ndividuals who act on impulse, offering assistance after a disaster without prior affiliation to recognized volunteer organizations, and who may or may not possess relevant training, skills, or experience.” (esim. Paciarotti et al. 2018)
- ▶ Osa ns. **neljättä sektoria**: “[K]aikki ne epäviralliset ja epämuodolliset yksilö- ja ryhmätason toiminnan muodot, jotka perustuisivat paitsi perhe-, sukulaisuus-, ystävyys- tai naapuruussuhteisiin, mutta voisivat olla myös tuntemattomien ihmisten välisiä, ja jotka olisivat usein spontaaneja sekä itseorganisoituvia.” (Raisio ym. 2023)

Aiempi tutkimuksemme spontaanista vapaaehtoisuudesta

- ▶ Raisio, H., Puustinen, A., Norri-Sederholm, T. & Jalava, J. (2019). “Those who agree to play on our terms will be taken in”: A qualitative study of the perceptions of public authorities and NGO representatives regarding self-organizing fourth-sector activity. *Public Administration Quarterly* 43(3): 4–44.
- ▶ Rask, M., Puustinen, A. & Raisio, H. (2020). Understanding the Emerging Fourth Sector and Its Governance Implications. *Scandinavian Journal of Public Administration* 24(3), 29–51.
- ▶ Raisio, H., Puustinen, A. & Valtonen, V. (2021). Co-Creating Safety and Security? Analyzing the multifaceted field of co-creation in Finland. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters* 39(2), 263–291.
- ▶ Raisio, H., Wiikinkoski, T., Puustinen, A., Valtonen, V. & Lindell, J. (2022). Häiriötekijä vai resurssi? Haastattelututkimus neljännen sektorin roolista säteilyvaaratilanteen kontekstissa. *Focus Localis* 50(4), 5–23.
- ▶ Raisio, H., Puustinen, A., Lindell, J., Wiikinkoski, T. & Valtonen, V. (2023). Could virtual volunteerism enhance information resilience in a nuclear emergency? The potential role of disaster knowledge workers and virtual emergent groups. *Radioprotection* 58(1), 11–18.
- ▶ Raisio, H., Puustinen, A., Wiikinkoski, T., Valtonen, V. & Lindell, J. (2023). Hähmäinen ja historiaton? Neljäs sektori ilmiönä ja käsitteenä turvallisuustoiminnan kontekstissa. *Hallinnon Tutkimus* 42(1), 56–69.

Kartoittava katsaus spontaaniin vapaaehtoisuuteen maanpuolustuksen kontekstissa

- ▶ Tausta
 - ▶ Systemaattinen kartoittava katsaus tieteelliseen kirjallisuuteen (scoping review)
 - ▶ Tietokantahaut + täydentävä manuaalinen haku
 - ▶ Aineisto: 38 artikkelia
 - ▶ Ukraina korostuu aineistosta (n=23)
 - ▶ Katsausaineistossa näkyy kattavasti spontaaniin vapaaehtoisuuteen liittyvä käsitekirjo.

- ▶ Raisio, H., Puustinen, A. & Niemi, T. (hyväksytty julkaistavaksi). Aseistettua vapaaehtoisuutta ja osallistuvaa sodankäyntiä: Kartoittava katsaus spontaaniin vapaaehtoisuuteen maanpuolustuksen kontekstissa. *Hallinnon Tutkimus*.

Sisäänottokriteerit

- Koko teksti saatavilla
- Kielenä englanti
- Tutkimusjulkaisu
- Kontekstina maanpuolustus
- Käsittelee vapaaehtoisuuden spontaania ulottuvuutta
- Julkaistu 2001–

Poissulkukriteerit

- Koko tekstiä ei saatavilla
- Kielenä muu kuin englanti
- Muu kuin tutkimusjulkaisu (ns. harmaa kirjallisuus)
- Kontekstina muu kuin maanpuolustus (esim. sisällissota tai luonnonkatastrofi)
- Käsittelee organisoitunutta vapaaehtoisuutta (esim. kolmas sektori)
- Julkaistu ennen vuotta 2001

Spontaanin vapaaehtoisuuden ilmeneminen maanpuolustuksen kontekstissa

- ▶ Hajautettu humanitarismi (distributed humanitarianism)
- ▶ Osallistuva sotilaslogistiikka (participatory military logistics)
- ▶ Osallistuva tiedustelu (participatory intelligence)
- ▶ Taistelurintaman vapaaehtoisuus (battlefront volunteering)

Spontaanin vapaaehtoisuuden taustatekijät maanpuolustuksen kontekstissa

- ▶ Virallisen järjestelmän epäonnistuminen
- ▶ Osa maan kulttuurista perintöä
- ▶ Digitalisaation tarjoamat mahdollisuudet
- ▶ Total defence -malli

Spontaanin vapaaehtoisuuden seuraukset maanpuolustuksen kontekstissa

- ▶ Joustavuus, nopeus ja innovatiivisuus
- ▶ Osallistumisen joustavuus
- ▶ Yhteinen päämäärä yhdistävänä tekijänä

Spontaanin vapaaehtoisuuden rajoitteet maanpuolustuksen kontekstissa

- ▶ Mahdolliset väärinkäytökset, esim. pseudovapaaehtoiset
- ▶ Uhkana disinformaatio
- ▶ Epätietoisuus siitä, keitä vapaaehtoistoimijat ovat ja missä määrin spontaanin toiminnan ja viranomaistoiminnan tavoitteet ovat yhteneviä
- ▶ Ratkaisujen hetkellisyys
- ▶ Autettavien valikointi
- ▶ Loukkaantumis- ja jopa kuolemanriski; loppuunpalaminen ja traumaperäiset stressihäiriöt; oikeudelliset riskit
- ▶ Toiminnan institutionalisoituminen vs. toiminnan omaehtoisuus/itseorganisoituminen
- ▶ Symbolinen osallistaminen

Ymmärryksen syventäminen Suomen kontekstissa

- ▶ Haastatteluaineiston keruu syksyllä 2024
 - ▶ Katsausartikkelin tulosten vieminen Suomen kontekstiin
 - ▶ Elo-lokakuun aikana toteutettiin 17 haastattelua (kesto keskimäärin 70 minuuttia)
 - ▶ Haastatellut muodostivat monipuolisen joukon, ml. viisi spontaania vapaaehtoista
 - ▶ Tekeillä kaksi kv-artikkelia
- ▶ Pöytäharjoitukset loppukeväästä 2025
 - ▶ Teeman konkretisointia (alueellisten) pöytäharjoitusten kautta
 - ▶ Skenaarioissa huomioidaan alueelliset erityispiirteet
- ▶ Turvallisuuskahvila alkusyksystä 2025
 - ▶ Toimintamallin validointia
 - ▶ Hyödynnetään aiemmassa MATINEn rahoittamassa hankkeessa kehitettyä osallistavaa menetelmää
- ▶ Tekeillä myös kaksi gradua
 - ▶ Spontaanien vapaaehtoisten henkinen kriisinkestävyys
 - ▶ Spontaanit vapaaehtoiset ensiaputoiminnassa (ml. skill-based spontaneous volunteering)
 - ▶ Valmistuminen vuonna 2025

KIITOS!

Lisätietoja: harri.raisio@uwasa.fi